

مروری بر کتاب

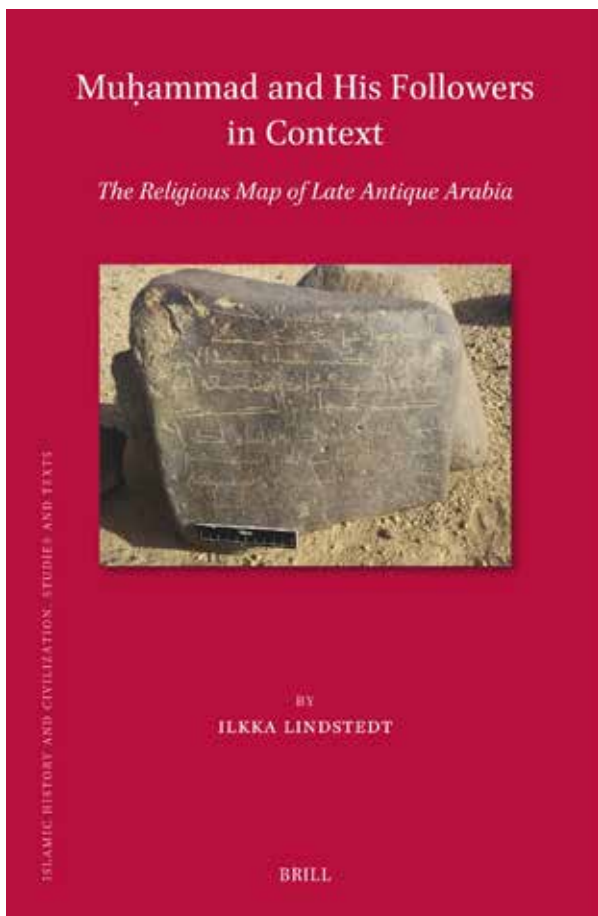
✧ محمد و پیروانش در بافتار ✧

اثر ایلکا لینست

✧ زینب شایسته فر ✧

✧ فاطمه بختیاری ✧

زینب شایسته‌فر و فاطمه بختیاری،
(۱۴۰۳)، معرفی کتاب: «محمد و
پیروانش در بافتار: نقشه دینی عربستان
باستان متأخر» اثر ایلکا لینستد، انتشار
آنلاین در انعکاس.

Ilkka Lindstedt, *Muhammad and His Followers in Context: The Religious Map of Late Antique Arabia*, Leiden: Brill, 2023. xvi + 372 pp, ISBN 978-90-04-68713-4.

نویسنده رویکردی انتقادی نسبت به منابع تاریخ‌نگارانه اسلامی دارد. به اعتقاد او، این منابع تفاوت‌های قابل‌توجهی در بازنمایی رخدادها و شخصیت‌های کلیدی تاریخ اسلام آغازین را آشکار می‌کنند. این رویکرد منجر شده تا نویسنده بر بررسی دقیق منابع با توجه به زمینه‌های اجتماعی و سیاسی که در آن‌ها تولید شده‌اند، تأکید کند. او همچنین بر لزوم تحلیل روایت‌ها در بافت تاریخی و هدف تولید آن‌ها تأکید دارد. علاوه بر این، نویسنده انواع سوگیری‌هایی را که ممکن است بر روایت تاریخی تأثیر بگذارند، نشان می‌دهد.

لینستت تحلیل تطبیقی متون را به دلیل اینکه می‌تواند تفاوت‌ها و اشتراکات موجود در روایت‌های تاریخی را برجسته کند، پیشنهاد می‌دهد و بر اهمیت ادغام شواهد باستان‌شناسی و مادی با منابع ادبی توجه دارد. او معتقد است تحلیل‌های تطبیقی متون تاریخ‌نگاری عربی اغلب تفاوت‌های قابل‌توجهی در بازنمایی رخدادها و شخصیت‌های کلیدی تاریخ اسلام اولیه را آشکار می‌کنند؛ تفاوت‌هایی که می‌توانند از فرمان‌های سیاسی و زمینه‌های فرهنگی مختلفی که متون در آن‌ها نوشته شده‌اند، سرچشمه بگیرند. به اعتقاد او یکی از تفاوت‌های برجسته، تصویرسازی متفاوت از زندگی و اقدامات پیامبر اسلام، محمد است. تاریخ‌نگاران مختلف ممکن است برخی رخدادها را برجسته کرده و برخی دیگر را بنا به دلایل ذکر شده کمرنگ جلوه دهند و به همین دلیل روایت‌های متضادی درباره نقش و اهمیت او در اسلام اولیه به وجود آورده‌اند. علاوه بر این، برخورد با رهبران نخستین اسلامی و تصمیم‌های آن‌ها به شدت متفاوت است. برخی متون نگاه مثبتی به بعضی شخصیت‌ها دارند، در حالی که برخی دیگر از اقدامات آن‌ها انتقاد می‌کنند که این موضوع منعکس‌کننده سوگیری نویسندگان و فضای سیاسی زمانه آن‌ها است.

همچنین، رویکرد تطبیقی تفاوت‌هایی را در تفسیر هویت‌های اجتماعی و دینی در دوره گذار به اسلام آشکار می‌کند. برخی تاریخ‌نگاران بر هویت‌های قومی تمرکز کرده‌اند، در حالی که برخی دیگر بر تعلقات دینی تأکید می‌کنند و به این ترتیب به نتایج مختلفی در مورد ماهیت جامعه اسلامی اولیه دست یافته‌اند.

نویسنده پس از پیشنهاد تحلیل تطبیقی - انتقادی منابع، به منظور شناسایی سوگیری‌ها و دیدگاه‌هایی که روایت‌های تاریخی را شکل می‌دهند، بر اهمیت درک بافت اجتماعی-سیاسی که در آن متون تولید شده‌اند، تأکید می‌کند. با در نظر گرفتن این عوامل، پژوهشگران می‌توانند انگیزه‌های پشت روایات تاریخی مختلف و تفاوت‌های حاصل از آن‌ها را بهتر تفسیر کنند.

پیشنهاد دیگر او برای رفع چالش‌هایی که در مواجهه با منابع تاریخ‌نگارانه اسلامی وجود دارند، ادغام شواهد باستان‌شناسی و مادی با منابع ادبی است؛ زیرا باستان‌شناسی

شواهد ملموسی ارائه می‌دهد که می‌تواند روایت‌های موجود در منابع ادبی را تأیید یا رد کند. این شواهد می‌تواند جنبه‌های زندگی روزمره، تجارت و تعاملات میان جوامع مختلف را که ممکن است در متون ادبی به تفصیل نیامده باشد، آشکار کند. نویسنده برای اثبات دیدگاه‌های خود به پژوهش‌های باستان‌شناختی اخیر احمد الجلاّد، لیلا نعمه، مایکل مک داند و برخی پژوهشگران به نام در این حوزه ارجاع می‌دهد. هرچند شواهد مادی در مطالعات او از جایگاه برجسته‌ای برخوردار است، اما او معتقد است که اتکای صرف بر داده‌های باستان‌شناختی نیز با کاستی‌هایی روبه‌رو است و لازم است تا با منابع ادبی ادغام شده و به نوعی همدیگر را پوشش دهند. به عنوان مثال او نشان می‌دهد که به کمک شواهد مادی می‌توان نشان داد که اشعار جاهلی پس از ظهور اسلام در راستای زدودن بن‌مایه‌های مسیحی ویرایش می‌شدند. او در خصوص اعتبار تاریخی اشعار جاهلی نیز به مطالعات نیکلای ساینای و ناتانیل میلر ارجاع می‌دهد.

علاوه بر این، لینستت به بررسی متون مختلف تاریخ‌نگاری اسلامی می‌پردازد تا تفاوت‌هایی، به‌ویژه در متونی که پس از ظهور اسلام نوشته شده‌اند را نشان دهد. اشعار عربی، قرآن و قانون‌نامه مدینه از این موارد هستند.

لینستت موضع خود نسبت به زمان قرآن را نشان داده و آن را منبعی متقدم می‌داند و دیدگاه شومیکر مبنی بر انسجام قرآن در دوران عباسی را مورد نقد قرار می‌دهد. او معتقد است بیشترین قسمت متن قرآن به زمان پیامبر(ص) باز می‌گردد و باتوجه به قدمت تاریخی قرآن و اعتبار تاریخی بخش عمده آن، می‌توان آن را منبع برای بازسازی بافتار تاریخی دوران پیامبر(ص) خصوصاً دوران مدنی دانست.

اگرچه وی در ادامه بر این اعتقاد است که قرآن نیز باید از نظر سبک روایی و محتوایی تحلیل شود، چرا که گاهی با روایت‌های تاریخی بعدی در تضاد است. در تحلیل او قرآن در درجه اول متنی دینی است که آموزه‌های معنوی و اخلاقی را با استفاده از سبکی شاعرانه و بلاغی منتقل می‌کند. در مقابل، متون تاریخ‌نگاری با هدف ثبت وقایع تاریخی و شخصیت‌ها پرداخته و بر روایت‌های دقیق و تحلیل رخداد‌های

گذشته تمرکز دارند. آثار تاریخ‌نگاری تمایل دارند جزئیات مشخصی از رخدادها، از جمله تاریخ‌ها، مکان‌ها و شخصیت‌های درگیر را ارائه دهند. این تفاوت می‌تواند به تفاسیر متفاوتی از یک رخداد مشترک منجر شود.

زمینه‌ای که یک اثر تاریخ‌نگاری در آن تولید می‌شود، اغلب بر تفسیر آن تأثیر می‌گذارد.

برای مثال، مورخان بعدی ممکن است ارزش‌ها یا درگیری‌های معاصر خود را بر رخدادهای گذشته اعمال کنند، که منجر به خوانش‌های نابه‌هنگامی می‌شود که بافت اصلی رخدادها را به‌درستی منعکس نمی‌کنند. گزارش‌های مختلف تاریخ‌نگاری ممکن است منافع گروه‌های خاصی، مانند جناح‌های سیاسی یا جوامع مذهبی، را منعکس کنند. این امر می‌تواند به روایت‌های متناقضی منجر شود که برخی رخدادها یا شخصیت‌ها را برجسته کرده و برخی دیگر را کمرنگ جلوه دهند، و در نتیجه درک چندپاره‌ای از تاریخ ایجاد کنند.

علاوه بر این، قرآن بر موضوعاتی همچون هدایت الهی و درس‌های اخلاقی تأکید دارد، که ممکن است با رویکرد سکولارتر و انتقادی‌تر آثار تاریخی بعدی همخوانی نداشته باشد.

بافتار قرآن ریشه در هویت معنوی و اجتماعی مسلمانان اولیه دارد، در حالی که تاریخ‌نگاری اغلب منعکس‌کننده دینامیک‌های سیاسی و اجتماعی زمان خود است، که می‌تواند به سوگیری‌هایی در روایت‌های ارائه‌شده منجر شود.

این تضادها پیچیدگی‌های تحلیل تاریخ اسلام اولیه را برجسته می‌کنند و بر نیاز به در نظر گرفتن هر دو دیدگاه دینی و تاریخی هنگام تفسیر متون تأکید می‌کنند.

در کتاب لینست، «قانون مدینه» نیز به‌عنوان سندی برجسته شده که ممکن است در مقایسه با منابع ادبی بعدی چشم‌انداز متفاوتی از ترتیبات اجتماعی و سیاسی ارائه دهد. این موضوع نشان می‌دهد که درک حکومت و هویت اجتماعی اسلام آغازین بسته به منبع می‌تواند به‌شدت متفاوت باشد. شعر عربی از آن دوره نیز ذکر

شده است، زیرا اغلب منعکس‌کننده اوضاع فرهنگی و اجتماعی زمان خود است که ممکن است با روایت‌های موجود در متون تاریخی رسمی‌تر همخوانی نداشته باشد. این تفاوت‌ها می‌توانند به تصویرسازی متضادی از رخدادها و شخصیت‌ها در بافت اسلام اولیه منجر شوند.

 inekas.org [Inekas](https://t.me/Inekas)   [Inekas_org](https://www.instagram.com/Inekas_org)

انوكاس
Inekas